

Viadua – sdružení pro ochranu a obnovu přírody a krajiny

**Závěrečná zpráva k projektu
„Za poznáním do přírody, cestou necestou“**

Zpracovala: Mgr. Alice Háková, spoluřešitel projektu
prosinec 2016

Cíl projektu:

Cílem projektu byla organizace 6 terénních exkurzí pro rodiče a děti do přírodovědně zajímavých území v okolí Olomouce a dva výukové programy v Botanické zahradě Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého. Jeden program měl být víkendový v CHKO Pálava. Ten se nepodařilo z logistických důvodů uskutečnit, a byl nahrazen jinou terénní exkurzí do okolí Budišova nad Budišovkou.

Při terénních exkurzích byly hravou formou dětem i dospělým prezentovány názvy organismů, které se v daném prostředí nacházejí, základní vazby mezi nimi, důraz byl kladen na uvědomění si důležitosti zachování biodiverzity a seznámení se ze základními principy ochrany přírody v ČR, které jsou v daném území aplikovány. Prostředí je při terénní exkurzi zkoumáno např. pozorováním, lovem pomocí sítěk, smýkáním a prohledáváním úkrytů, dalekohledy apod. Cílovou skupinou jsou rodiče a děti ve věku 3-10 let.

Pro každou exkurzi byly vymýšleny hry, pracovní listy a výtvarné činnosti v souladu s principy environmentální výchovy a s použitím prvků Montessori pedagogiky. Ukázka pracovních listů je v příloze. Doprava je pro terénní exkurze vlastní.

Seznam lokalit, kde proběhly terénní programy s popisem programu vycházky

1. Vycházka do zimního lesa pod vrchem Jedová, kde jsem studovaly známy přítomnosti zvěře a povídali si o jejich strategiích přežití v zimním období, migracích ptáků apod. Proběhla také návštěva staré štoly pod Horní Boudou a bylo pozorováno celkem 5 druhů netopýrů.

Termín: únor 2016

Obrázek 1: Příprava na průzkum štoly se zimujícími netopýry

2. Jarní aspekt v lužních lesích v CHKO Litovelské Pomoraví – proběhl lov síťkami a pozorování obyvatel periodických tůní, ekosystému tůně a jejich tvorba, flóra jarního aspektu, kdy se děti naučily názvy rostlin.

Termín: duben 2016

Obrázek 2: Pozorování vzácných koryšů pod terénní lupou.

3. Za ptáky do PP Chomoutovské jezero – pozorování ptáků v různých typech mokřadních biotopů, problematika revitalizace vodních ekosystémů, seznámení se s druhy ryb žijících v jezera a také mokřadními rostlinami.

Termín: květen 2016

Obrázek 3: Pozorování ptáků u Chomoutovského jezera.

4. Zahradnické odpoledne v areálu Botanické zahrady PřF UP – zapojili jsme se do péče o květinové a zeleninové záhony v areálu botanické zahrady (kypření půdy, setí semínek, sázení přepěstovaných rostlin do motýlího záhonu).

Termín: květen 2016

Obrázek 4: Zahradnické odpoledne v botanické zahradě.

5. Řeka Morava – pomocí sítěk jsme zkoumali život v řece Moravě. Seznámili jsme se s různými druhy ryb, které v Moravě žijí. Uklízeli jsme odpadky v okolí řeky a dozvěděli jsme se něco o povodních a realizovaných protipovodňových opatření. Nakonec jsme si vyrobili lodičky z přírodních materiálů, které jsme pouštěli.

Termín: květen 2016

Obrázek 5: Výroba lodiček z přírodních materiálů u řeky Moravy.

6. „Včelí výukový program“ v Botanické zahradě PřF UP v Olomouci – pozorování způsobu života sociálního blanokřídlého hmyzu (včely v pozorovacích úlech) a nesociálního (včely samotářky v hmyzím hotelu). Vytáčení medu z úlu, ochutnávka. Pozorování různých druhů včel pod lupou.

Termín: červen 2016

Obrázek 6: Vytáčení medu v medometu z včelího úlu v botanické zahradě.

6. Údolím Bystřice za rakem říčním

Seznámení s problematikou znečištění vod a ochrany vodních ekosystémů. Pozorování raků. Naučili jsme se názvy zvířat, kteří obývají řeku Bystřičku a potravní vztahy mezi nimi.

Výtvarná aktivita a nakonec táborák.

Termín: červenec 2016.

Obrázek 7: Lov raků v řece Bystřičce byl úspěšný.

7. Praktická péče o přechodně chráněnou plochu v k.ú. Stará Libavá, kde se vyskytuje 5 druhů orchidejí. Úklid lokality byl zakončen táborákem.

Termín: září 2016

Obrázek 8: Přechodně chráněná plocha v k.ú. Stará Libavá.

8. Terénní exkurze do krajiny břidlice u Budišova nad Budišovkou – návštěva muzea břidlice v Budišově nad Budišovkou a vycházka do lomu na břidlici.

Termín: říjen 2016

Obrázek 9: Návštěva muzea břidlice v Budišově nad Budišovkou.

9. Podzimní vycházka do lesa v NPP Třesín a návštěva jeskyně Podkova – pozorování proměny lesa na podzim, různé druhy stromů, pozorování hibernujících netopýrů.
Termín: listopad 2016

Obrázek 10: Prezentace různých druhů netopýrů, které jsme poté pozorovali v jeskyni Podkova

Závěr:

Cíle projektu byly splněny. Celkem proběhlo 7 vycházk a 2 programy v botanické zahradě. Propagace projektu proběhla na webových stránkách o.s. Viadua a elektronicky přímo zasláním pozvánky účastníkům terénních exkurzí již proběhlých. Při jednotlivých setkáních byla pořizována fotodokumentace.

Účastníci se při plánovaných vycházkách seznámili s různými typy ekosystémů v řadě zvláště chráněných území. Zúčastnili se také několika programů v areálu Botanické zahrady PřF UP v Olomouci, kam se často vrací se svými rodinami. Pozorovali celou řadu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Žádné zvíře nebylo zabito, ani zraněno. Celkově se vycházek zúčastnilo 120 dospělých a 180 dětí.

Příloha 1 – Pracovní list pro vycházku s pozorováním ptáků u Chomoutovského jezera

Úkol: Doplň charakteristiku zobáku k jednotlivým druhům ptáků, které můžeme pozorovat u Chomoutovského jezera

- A) Zploštělý zobák, který se pohybuje vodou sem a tam, umožňuje cezení potravy z vody.
- B) Zobák dravce je typicky zahnutý. Hák na konci umožňuje dělit kořist, která je příliš velká na jedno sousto.
- C) K dobývání hmyzu ze štěrbin ve stromech slouží silný špičatý zobák, doplněný navíc lepkavým jazykem, který snadno vytáhne kořist.
- D) Zobák sloužící jako pinzeta má ostrou špičku, takže pták je schopen sbírat malé předměty třeba hmyz.
- E) Zrnožravé druhy ptáků využívají své krátké, silné zobáky k louskání a otevírání semen a oříšků.
- F) Dlouhý tenký zobák, kterým pták ryby loví pod hladinou.

1 Moták pochop obecná

2 Kachna divoká

3 Pěnkava

4 Strakapoud velký menší

5 Potápka roháč

6 Budníček

LITORÁLNÍ PÁSMO

Je pobřežní zóna mělké vody, kde světlo proniká až ke dnu a umožňuje rostlinám fotosyntézu. Velikost litorálního pásma je ovlivněna průhledností vody a sezonním kolísáním hladiny.

Typické rostliny litorálního pásma: DOPLŇ NÁZEV ROSTLINY K OBRÁZKU

1.

2.

3.

© Jan ŠEVČÍK 4.

5.

RÁKOS OBECNÝ
KADEŘAVÝ

STOLÍSTEK KLASNATÝ

RŮŽKATEC PONOŘENÝ

OROBINEC ŠIROLISTÝ

RDEST

FUNKCE LITORÁLNÍ ZÓNY: NEHODÍCÍ ŠKRTNĚTE

1. Úkryt pro drobné živočichy před travými rybami.
2. Vhodné místo pro růst rostlin.
3. Místo výskytu zázračné vody proti všem nemocem.
4. Vhodné místo pro rozmnožování obojživelníků.
5. Tam, kde se dá dobře koupat.
6. Místo vhodné pro hnízdění ptáků.
7. Výroba elektrické energie v příbojové elektrárně.
8. Zvýšená koncentrace výskytu pokladů.

Příloha 2 – Úkoly, které děti plnily po stezce odvahy na vrch Třesína při vycházce do podzimního lesa. Tajenka říká, kde byl umístěn poklad.

1. V území se nacházejí veřejnosti přístupné Mladečské jeskyně. K nálezům pozůstatků nejstarších obyvatel (kromaňonců) patří řada lebek a části kostér mužů, žen i dětí, kteří zde prokazatelně žili již před více než 31 tisíci lety. Vykopáno tu bylo také značné množství dnes již vymřelých druhů obratlovců - mamuta, jeskynního lva, jeskynního medvěda a dalších. Je doloženo, že holdovali kanibalismu.

Vyber správnou odpověď: Kdo byl kromaňonec?

- a) člověk - S
- b) zvíře – M

2. Letouni, kteří žijí v jeskyních se dělí na :

- a) netopýry a můry - K
- b) vrápence a netopýry – L

3. Jak se jmenuje způsob, kterým se mezi sebou netopýři dorozumívají?

E   ____   ____   ____   ____   E

4. Kopec nad Jeskyní Podkova se jmenuje:

- a) Mladeč - A
- b) Třesín – U

5. Jak se jmenuje most, u kterého Matěj vyhrál sázku?

- a) Zlodějův - V
- b) Čertův - P